

FINANSIRANJE INVESTICIJA PUTEM LEASINGA

FINANCING INVESTMENTS BY LEASING

Amer Ibrišimović*

Namik Čolaković**

SAŽETAK

Leasing predstavlja oblik finansiranja nabavke pokretnih i nepokretnih investicionih dobara, koja se na osnovu posebno sačinjenog ugovora, daju na korištenje korisnicima leasinga i savremene kompanije čija se strategija zasniva na istupu na međunarodno tržište sve više koriste leasing kako bi ispunile svoje ciljeve. U posljednje vrijeme, rastući troškovi investicionih ulaganja, doveli su do potrebe iznalaženja jednostavnijih oblika finansiranja investicionih projekata. Danas, leasing kao savremen i fleksibilan oblik finansiranja direktno utiče na intenzitet investicionih aktivnosti i kao elastičan i jednostavan oblik finansiranja, zbog svojih finansijskih prednosti nad konkurentnim oblicima finansiranja, postaje značajan oblik finansiranja investicijskih projekata. Upravo zbog potrebe finansiranja investicijskih projekata na jedan pristupačniji način, pojavljuju se specijalizovane leasing kompanije, koje nabavljaju predmete leasinga za potrebe svojih klijenata.

SUMMARY

Leasing, among other things, is a form of financing the purchase of movable and immovable investment property, which, on the basis of a specially created contract, is offered for use to leasing users and modern companies whose strategy is based on their approach to the international market increasingly use leasing to fulfill their goals. Lately, the rising cost of investment investment has led to the need to find easier forms of financing investment projects.

Today, leasing as a modern and flexible form of financing directly affects the intensity of investment activities as an elastic and simple form of financing, due to its financial advantages over competitive forms of financing, becomes a significant form of financing investment projects. Just because of the need to finance investment projects in a more accessible way elastic way, there are specialized leasing companies that acquire leasing items for the needs of their clients.

UVOD

U savremenim tržišnim uslovima poslovanja gdje su investicije veoma bitan faktor rasta i razvoja, primjena novih, modernih oblika finansiranja ima ogroman značaj i uticaj na poslovne procese. Imajući u vidu da su investicije ograničene cijenom i dostupnošću kapitala, koncept finansiranja investicionih projekata u svijetu se sve više bazira na fleksibilnim i jednostavnim oblicima finansiranja kao što je leasing. Upravo iz ovih razloga, investitori moraju obratiti veliku pažnju na primjenu onih oblika finansiranja koji će kroz svoje karakteristike manifestovati najbolja rješenja i rezultate. Izbor adekvatnog oblika finansiranja investicionih projekata predstavlja jedan od ključnih faktora koji utiče na uspjeh, implementaciju i održivost zacrtane investicije. Jedan od oblika finansiranja koji, ne samo da može potaknuti investicije, nego i direktno uticati na intenzitet investicionih aktivnosti je leasing. Leasing predstavlja poseban oblik finansiranja vanjskotrgovinskih transakcija i

* - Univerzitet u Travniku - Pravni fakultet

** - Univerzitet u Travniku - Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju

važan instrument poslovne politike i izvozne strategije proizvođača određenih dobara, korisnika tih dobara i leasing organizacija¹. Pojam leasing dolazi od engleske riječi „to lease“ sa značenjem iznajmiti ili dati u najam, tako da je vrlo čest sinonim za leasing riječ najam. U osnovi je to sporazum na temelju kojeg najmodavac prenosi na korisnika leasinga, kao zamjenu za najamninu, pravo na korištenje nekog sredstva za dogovoreno razdoblje².

MULTIDICIPLINARNOST KAO ODLIKA LEASINGA

Sa sadašnje vremenske distance se može konstatovati da je leasing već etablirani ekonomski, pravni, pa i širi društveni fenomen.

Društveni fenomen leasinga se naslanja na ideje društveno odgovornog poslovanja, potaknute još prije stotinjak godina, u nastojanju dobijanja odgovora na dimenzije uticaja poslovnog svijeta na okolinu i potrebama da se pomaže i unaprjeđuje društvo i okruženje u kome funkcioniše³. Kako je leasing kao proizvod ili usluga dosta fleksibilniji i lakše dostupan od tradicionalnih bankarskih kredita, veoma je bitan i društveni aspekt po kojemu su orijentisane leasing kompanije. Društveno odgovornim poslovanjem, leasing kompanije ispunjavaju svoje interese, ali i interese društvene zajednice, što dovodi do uzajamne koristi. Pojam društvene odgovornosti za leasing kompanije, koje putem svog poslovanja direktno omogućavaju implementaciju određenih poslovnih ideja i projekata, veže se na odnose koji obuhvataju aspekte proizvodnje, resursa, zaposlenika, okoliša i društvene zajednice.

Leasing, kao fleksibilan investicioni oblik

1 Sinanagić, M., Osnovi međunarodnog marketinga, Printcom, Tuzla.,1998, str 232.

2 Cinotti, K., Leasing u praksi, Zagreb: Centar za računovodstvo i finansije, – Biblioteka Računovodstvo i porezi u praksi, 2005, strana 13.

3 Cooper, S., Shareholder Wealth or Societal Welfare: A Stakeholder Perspective, New York: John Wiley and Sons Press, 2005.

finansiranja, omogućava privrednim subjektima manja finansijska opterećenja i fleksibilnije upravljanje sredstvima. Na ovaj način privrednim subjektima se otvara mogućnost da korištenjem savremene investicione opreme investiraju u svoj daljnji razvoj. Odabirom ove strategije ulaganja i investiranja, privredni subjekti su odabrali poslovanje koje se zasniva na korištenju najsavremenije tehnologije i investicijske opreme putem koje se ostvaruje prihod a dio tog prihoda se usmjerava prema leasing kompanijama kao davaocima leasinga, tj. davaocima investicijske opreme. Privredni subjekti koji posluju na ovaj način i koji su odabrali leasing kao investicionu strategiju preduzeća imaju realnu mogućnost za svoj dalji rast i razvoj jer su na tržištu rada konkurentniji od privrednih subjekata koji koriste neku drugu strategiju.

Teorija i praksa su saglasne da je leasing veoma značajan institut savremenog poslovnog prometa, pa kao takav dobija i odgovarajuće pravno utemeljenje u zakonodavstvima pojedinih zemalja. Ugovor o leasingu je „tvorevina autonomnog privrednog prava, te se kao takav može smatrati specifičnim ili ugovorom sui generis, a sui generis je novolatinski izraz, koji označava da je nešto jedinstveno po svojim karakteristikama⁴. Praksa primjene leasinga je pokazala da se više nije dovoljno oslanjati samo na šire zakonodavstvo, već se moraju stvarati zakonska rješenja tipa tzv. „lex specialis“. Odnosi među strankama se regulišu posebnim ugovorom, koji je iz domena trgovačkog prava, koji je često fleksibilan i po svojoj prirodi omogućava strankama da u skladu sa njihovim interesima odrede svoje međusobne odnose. To istodobno znači da se decidno definišu učesnici, koji su, na određeni način, zakonski „licencirani“, nad kojima se vrši određeni nadzor u odgovarajućoj zakonskoj formi. Svaki leasing posao se reguliše kroz određenu pravnu formu leasing ugovora. Elementi leasing ugovora

4 Izraz su uveli skolastički filozofi, kako bi označili ideju, entitet ili realnost koja se ne može uključiti u širi koncept.

su uzajamno povezani i uslovljeni, tako da se, i pored mogućeg teorijskog razdvajanja i raščlanjivanja leasing posla, može s pravom istaći da je to jedinstveni privredni odnos, a samim tim i jedan specifičan pravni odnos – ugovor savremenog međunarodnog prava⁵. Razlikovanje finansijskog od operativnog lizinga treba da se oslanja prije na suštinsku nego na formalnu stranu. Za identifikovanje bitnih razlika treba da dođe do izražaja suština transakcije, a ne forma ugovora. “ Suština događaja se zasniva na mjeri u kojoj rizici i koristi svojstveni vlasništvu nad sredstvom uzetim u lizing pripadaju davaocu ili primaocu lizinga. U tom smislu lizing se klasifikuje kao finansijski lizing ukoliko se njime u suštini, prenose svi rizici i koristi svojstveni vlasništvu, dok se lizing klasifikuje kao operativni ukoliko se njime u suštini ne prenose svi rizici i koristi svojstveni vlasništvu”⁶.

LEASING KAO INSTRUMENT IZVOZNE STRATEGIJE

Za leasing je karakteristično da proizvođač pospješuje vlastitu proizvodnju investicione opreme, te na taj način leasing koristi kao instrument izvozne strategije⁷, čime primalac leasinga stiče pravo da u najam dobija uvijek najkvalitetniju i najsavremeniju opremu, što mu omogućava da bude konkurentan, kako na domaćem, tako i na inostranim tržištima. Primalac leasinga s tim izbjegava mogućnost zastarjevanja opreme i plaćanje njene cijene koja bi se desila da je istu i kupio. S mogućnošću najma iščezava problem vezan za nesigurnost investiranja, potencirajući nove mogućnosti generisanja profita.

Prilikom izbora kupovine osnovnih sredstava menadžmenti preduzeća, ma koliko kalkulacija pravili nikada ne mogu sa sigurnošću reći da su odabrali idealno osnovno sredstvo. Upravo zbog

5 Barać, S, Stakić, B, Ivaniš, M: „Praktikum za bankarstvo i finansije”, Beograd, 2003.godine, str. 507.

6 Mikerević D.: Praktični aspekti primjene zakona o lizingu, FINRAR, Banja Luka, 09/07

7 Vunjak, N., Finansijski menadžment, Ekonomski fakultet, Subotica, 2001, str. 360.

toga što tržište diktira kvalitet i kapacitet osnovnih sredstava, leasing kao oblik najma predstavlja idealan segment investicione strategije preduzeća. Prilikom izbora kupovine osnovnih sredstava menadžmenti preduzeća i proizvođača mogu planirati i izvoznju strategiju preduzeća. Tek po dobivanju određenog posla proizvođač može da sagleda koji je idealan predmet leasinga tj. osnovno sredstvo te isto uzeti u najam i koristiti ga kao instrument izvozne strategije. Po okončanju dobivenog posla ili potpisanog ugovora predmet leasinga se vraća, davaocu leasinga.

Ovakav način korištenja i nabavke osnovnih sredstava predstavlja garanciju da će dobiveni poslovi biti izvršeni na najbolji i najadekvatniji mogući način. Osnovna sredstva preduzeća bilo da rade punim intenzitetom, bilo da nisu dovoljno iskorištena, stvaraju trošak za preduzeće, koji je vezan za njihovo održavanje i nesmetano funkcionisanje. Prirodno je da su ulaganja u održavanje osnovnih sredstava veća, ukoliko su ona uposlena, jer njihova uposlenost samim tim znači i njihovu veću eksploataciju. Međutim, ukoliko osnovna sredstva nisu uposlena, gubitak je tim veći, ako menadžment proizvođača nije pogodio poslove kojim bi osnovna sredstva uposlio. Samim tim u menadžmentu preduzeća nisu imali adekvatnu investicionu strategiju.

Sigurnost koju daje leasing kao segment investicione strategije preduzeća i instrument izvozne strategije proizvođača je nemjerljiv prilikom nabavke osnovnih sredstava. Sigurnost u iznos troškova koji su vezani na tarife najma, koje uključuju troškove održavanja i popravaka, omogućava iznimno preciznu prevenciju troškova Način investiranja putem leasinga, omogućava preduzeću rast u skladu sa strategijom preduzeća, tj. ispunjavanjem predviđenih ciljeva.

Pored toga, leasing kao fleksibilan oblik finansiranja predstavlja možda i najbitniji instrument izvozne strategije proizvođača. Ukoliko preduzeće ispuni zadate ciljeve, te se na tržištu izbori i dobije zacrtane poslove,

vrlo lako putem leasinga može ispuniti uslove za dobijanje investicione opreme kojom će dobijeni poslovi biti izvršeni. Ciljno upravljanje investicijama, izvoznom strategijom, ustvari, upravljanje je na bazi projekta i ono mora imati odgovarajuće mjesto u sistemu upravljanja investicijama te, uz koherentno i odgovorno planiranje, osigurati neophodnu stvaralačku cjelinu razvoja i povezati njegove granske i prostorne aspekte. Privredni subjekti trebaju svoju strategiju bazirati na korištenju onih oblika finansiranja i implementaciju onih investicionih projekata koji su ekonomski održivi i isplativi.

Sve ovo ukazuje da leasing predstavlja jednu od modernijih strategija istupa na međunarodno tržište. Proizvođači opreme, najčešće, nisu u stanju da kreditiraju njenu kupovinu, naročito ako je oprema velike vrijednosti, pa smatraju korisnim, ako je njen plasman ostvaren posredstvom neke finansijske institucije, da je ne prodaju potencijalnom kupcu, već da je stave na raspolaganje uz neku primjerenu naknadu koja je obostrano prihvatljiva za poslovne partnere. Upravo na ovaj način, leasing kompanije u razvijenim ekonomijama pospješuju izvoznu funkciju proizvodnih preduzeća. Kao kupac opreme upravo se pojavljuje leasing kompanija koja tu opremu kupuje u ime primaoca leasinga. Upravo iz ovog razloga proizvodna preduzeća imaju za cilj da ostvare što bolje i kvalitetnije odnose sa leasing kompanijama.

Faktori koji djeluju na stranim tržištima, a određuju izbor leasinga kao strateške varijante, najčešće su :

1. nedostatak kapitala potrebnog za kupovinu određene opreme – faktor koji u biti zatvara određeno tržište, a leasingom kao specifičnim načinom ulaska moguće ga je prebroditi;
2. prednost za inostranog korisnika leasinga sadržana u mogućnosti da davalac leasinga obavlja usluge održavanja, servisiranja, obuku osoblja itd.;
3. nesprijetnost inostranih poslovnih partnera da ulaze u dugoročne poslovne

odnose kooperativnog karaktera;

4. leasing olakšava plasman novih proizvoda – opreme, jer smanjuje rizik za korisnika u odnosu na kupovinu takvih eksperimentalnih dobara;
5. mogućnost da se korisniku po isteku leasing poslovnog odnosa ponudi prodaja predmeta leasinga po specifičnoj cijeni;
6. porezne olakšice za davaoca leasinga i dr.

Iz ovoga se vidi da su leasing kompanije važna snaga i pokretač izvozne strategije proizvodnih preduzeća u međunarodnoj razmjeni.

EFIKASNOST INVESTIRANJA

Međuzavisnost investicija i ekonomskog rasta i razvoja, naročito je danas, u uslovima naglog razvoja nauke i tehničkog progresa, jedna od često tretiranih tema kako u ekonomskoj teoriji tako i u realnom ekonomskom životu. Ekonomski rast se može ubrzavati promjenom strukture investicija i proizvodnje, što se može ostvariti uvozom tehnologije, kapitala i preduzetništva i njihovim usmjeravanjem u propulzivne grane ili jednostavno, promjenom strukture investicija u korist grana sa većim tehnološkim progresom.

Zbog svojih osobina leasing omogućava uvoz tehnologije i kapitala i na taj način stvara klimu za brži ekonomski rast i razvoj. Upravo je nagli tehničko-tehnološki razvoj, te kupovina investicionih dobara vrlo velike vrijednosti, imala za uzrok ubrzanog razvoja leasing poslovanja. Na ovaj način i zemlje u razvoju i nerazvijene zemlje su stekle uslove da dođu do proizvoda sa skupim tehničko-tehnološkim rješenjima, što ranije nije bio slučaj, jer leasing stimuliše kupovinu i ulaganje u novu i skupocjenu opremu. Transferom najnaprednijih tehnoloških rješenja i davanjem mogućnosti za investiranje u najsavremenije proizvode, leasing daje mogućnost za brži ekonomski rast i razvoj.

Investicije ne znače uvijek direktno rast i

razvoj. Veoma često, uprkos procjenama menadžmenta, investicioni procesi ne završavaju onako kako bi to htjeli menadžeri. Loša poslovna ideja, nepoznavanje lokalnog zakonodavstva i običaja, sve su to samo neki od razloga koji mogu dovesti do neuspjelog investiranja i neuspjelog investicionog projekta.

Jedna od osnovnih karakteristika leasinga temelji se na shvatanju da vlasništvo nije osnovna i najvažnija kategorija u području savremene proizvodnje i prometa investicionih dobara. U modernoj privredi je važnija mogućnost kontinuirane upotrebe najsavremenije investicione opreme od vlasništva investicionih dobara⁸.

Leasing kao oblik međunarodnog poslovnog finansiranja, sa svim svojim specifičnostima, omogućava finansiranje i dostupnost visokovrijednih i sofisticiranih proizvoda onim privrednim subjektima kojima je savremena oprema i tehnologija potrebna za implementaciju investicionih programa. Upravo su renomirani proizvođači svjetske poznate opreme, putem leasinga našli mogućnost da plasiraju svoje proizvode u treće zemlje. On je višestruko koristan za nerazvijene zemlje i zemlje u razvoju koje žele da se uključe u investicione procese, jer im omogućavaju da podstaknu i zdrave dijelove lokalnih kapitala koji se nalaze u zemljama u razvoju. Naravno, davaoci leasinga iz razvijenih zemalja koji su u ovakvim slučajevima najčešće proizvodne kompanije, neće plasirati svoje proizvode primaocima leasinga u razvijenim zemljama koji su nesolventni. Pored toga, primaoci leasinga u zemljama u razvoju treba da posjeduju minimum znanja i vještina iz oblasti upravljanja koja će strani partneri iz razvijenih zemalja unaprijediti i dovesti na najviši mogući nivo.

Dakle, putem leasinga preduzeća u zemljama u razvoju i nerazvijenim zemljama imaju mogućnost transfera najsavremenije tehnologije, te usvajanja znanja za njenu upotrebu, tj. know-how, a samim tim,

⁸ Baban, Lj ., (1998), Međunarodna ekonomija, Grafika, Osijek. Str. 240.

preduzećima u ovim zemljama se otvara mogućnost za brži rast i razvoj na bazi usvojenih tehnologija. Veoma često, protivno investicijama putem leasinga mogu da djeluju negativne političke snage i primjera radi, vlast u zemlji u razvoju može da bude protiv transfera tehnologije iz neke zapadne zemlje sa kojom nema dobre političke odnose. Međutim, bitno je istaći da je ovakvih slučajeva sve manje, te da se u novije vrijeme vrlo malo sličnih slučajeva veže za poslovnu praksu. Čak šta više, preduzeća koja se nalaze u zemljama u razvoju pokušavaju se putem svojih vlada uključiti u programe privlačenja stranog kapitala, gdje leasing kao oblik savremenog međunarodnog poslovnog finansiranja ima sve veći uticaj.

FINANSIRANJE LEASINGOM KAO RAZVOJNI POTENCIJAL BIH

Bosna i Hercegovina kao zemlja u razvoju, koja traži investicije i investitore, treba iskoristiti prednosti i pogodnosti koje pruža leasing, kao oblik finansiranja, kako bi iste bile i implementirane. Naravno, treba se voditi iskustvima razvijenih zemalja i iskoristiti sve komparativne prednosti koje ima naša zemlja.

Naime, Bosna i Hercegovina ima najmanji porez na dobit u okruženju i jedan od najmanjih procenata PDV-a u regiji. Uz investiciju od 20 miliona eura, strani investitor je oslobođen plaćanja poreza na dobit u prvih pet godina investicije, uz najstabilniju valutu, vezanu za euro. Uz ove pogodnosti stranim investitorima se otvara mogućnost da putem leasinga u domicilnim državama nabave opremu, istu prenesu u Bosnu i Hercegovinu, prikažu je kao investiciju, te da iskoriste sve prednosti domaćeg sistema.

Zahvaljujući manjku kapitala na tržištu Bosne i Hercegovine, leasing kao proizvod je unatoč visokim kamatnim stopama, polako ali sigurno počeo se koristiti za velike investicione projekte. Bosna i Hercegovina kao zemlja u razvoju koja traži investicije u velikoj mjeri osjeća posljedice svjetske

ekonomske krize. Temelj filozofije leasinga zapravo je u ideji profitabilnog korištenja nekog investicionog dobra, uz fleksibilan način plaćanja prilagođen potrebama primaoca leasinga - "pay as you earn" (plati kada zaradiš)⁹. Iz ovog razloga leasing veoma često proizilazi kao najpovoljnije a samim tim i najprofitabilnije rješenje.

Upravo "najam" kao jedan od osnovnih postulata leasinga vezanih na investicije bilo koje vrste u koje je uključen privatni sektor ima ogroman potencijal kada je u pitanju tržište Bosne i Hercegovine. Sa pojavom investicijskog leasinga u Bosni i Hercegovini te korištenjem svih prednosti koje nudi najam ostvarene su ili su u toku implementacije višemilionske investicije u našoj zemlji, kao što su modernizacija rudnika "Kreka" u Tuzli, Banovića i Đurđevika. Modernizacijom, te strategijom plaćanja najma nabavljene opreme, a samim tim i modernizacijom rudnika, rudarski sektor je uspio prevazići izdatke koji su se odnosili na održavanje i popravke zastarjele opreme, te krenuti ogromnim koracima naprijed u svom razvoju. Pored toga ostvaren je veliki broj investicionih projekata koje je inicirao privatni sektor a finansirane su razne vrste opreme kojom su zaokruženi visokosofisticirani tehnološki procesi.

Posljednjih godina leasing nije dovoljno iskorišten, iako na ovom prostoru posluju renomirane leasing kompanije koje nude široku paletu leasing proizvoda. Upravo iz ovog razloga potrebno je ukazivati na prednosti leasinga što će sigurno uticati na pokretanje novih investicija, te podići konkurentnost naših preduzeća kada je u pitanju tehnološka opremljenost.

Podizanjem efiksnosti investicija doći će do češćih investicionih kretanja, čime će se preduzeća u našoj zemlji sve više razvijati. Primjer transportnih preduzeća u našoj zemlji govori nam da se ista putem najma mogu razvijati i modernizirati. Cestovni

transport ima ogroman značaj za svaku zemlju, pa tako i Bosnu i Hercegovinu. Imajući u vidu da je cestovni transport u našoj zemlji gotovo u cijelosti privatizovan, vlasnici ovih preduzeća prije nekoliko godina bili su u velikoj nedoumici kako modernizovati svoj vozni park i povećati brojnost transportnih jedinica. Rješenje su prepoznali u najmu kao efikasnom i sigurnom obliku finansiranja.

Vodeći se vodiljom da svaka transportna jedinica (kamion) treba da finansira samu sebe tj. da plaća cijenu najma iz svoje zarade, ušli su u rizik nabavke koji se kasnije pokazao kao pun pogodak. Plaćanje najma pomoglo je transportnim preduzećima da odmah u startu prepoznaju efikasnost ovog tipa finansiranja, jer su plaćanjem učešća i dobijanjem najsavremenijih transportnih jedinica cestovni prevoznici postali prisutni širom Evrope pružajući transportne usluge. Na primjeru cestovnih prevoznika u BiH i njihovom investiranju u moderne predmete leasinga putem najma vidi se značaj i efikasnost leasinga kao modernog oblika finansiranja. Ovakav model finansiranja, kakav su primijenili cestovni prevoznici u našoj zemlji, primjenjiv je u gotovo svim segmentima industrijskih grana kada je u pitanju investiciona politika preduzeća.

ZAKLJUČAK

Leasing kao specifičan i fleksibilan oblik finansiranja je tokom vremena postao poštovanja vrijedan oblik modernog načina finansiranja investicionih projekata s nizom prednosti.

Leasing kao oblik finansiranja savremenog preduzeća u procesu investiranja ima niz pogodnosti i upravo te pogodnosti stimulišu preduzeća da investiraju putem leasinga i da strategiju svog razvoja baziraju na leasing poslovanju. Mogućnost supstitucije fiksnih troškova (vezanih na investicije bilo koje vrste, kao npr. nabavka radnih strojeva) s varijabilnim troškovima (kao što je trošak najma), omogućuje poduzetništvu da se suoči s fluktuacijama tržišta na jedan elastičan način, drugim riječima, kada se

---

⁹ Urukalović, D., Briški, D., Terek, D., Cutvarić, M., Leasing: financiranje, oporezivanje, računovodstvo, pravo, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, 2003.

privređuje, tada se plaća upotreba strojeva, a kada se ne radi, tada nema tih obaveza. koristeći ovaj segment investicione strategije, preduzeća štede ogroman novac koja su davala na održavanje, skladištenje i popravak predmeta leasinga. Leasing kompanije podržavaju one investicione projekte koji se temelje na kvalitetnoj ideji tj. ekonomski održive i isplative investicije a upravo ovakav tip investicija je i potreban našoj zemlji.

Bosna i Hercegovina kao zemlja u razvoju, koja traži investicije i investitore, treba iskoristiti prednosti i pogodnosti koje pruža leasing, kao oblik finansiranja kako bi iste bile i implementirane. Naravno, treba se voditi iskustvima razvijenih zemalja i iskoristiti sve komparativne prednosti koje ima naša zemlja. Da investicijski projekti finansirani putem leasinga mogu biti uspješni, govori niz investicijskih projekata koji su implementirani u našoj zemlji. Kako su domaći privrednici putem leasinga finansirali u različitim privrednim granama tako možemo zaključiti da je leasing i univerzalni oblik finansiranja. Implementirani investicioni projekti u rudarstvu, drvenoj industriji, automobilske industriji i sl. govore da leasing kao oblik finansiranja ima plodno tlo u našoj zemlji.

LITERATURA

- [1] Baban, Lj ., (1998), Međunarodna Ekonomija, Grafika, Osijek, 1998
- [2] Barać, S, Stakić, B, Ivaniš, M: „Praktikum za bankarstvo i finansije”, Beograd, 2003
- [3] Cinotti, K., Leasing u praksi, Zagreb: Centar za računovodstvo i finansije, – Biblioteka Računovodstvo i porezi u praksi, 2005,
- [4] Cooper, S., Shareholder Wealth or Societal Welfare: A Stakeholder Perspective, New York: John Wiley and Sons Press, 2005
- [5] Mikerević D.: Praktični aspekti primjene zakona o lizingu, FINRAR, Banja Luka, 09/07
- [6] Sinanagić, M., Osnovi međunarodnog marketinga, Printcom, Tuzla., 1998,
- [7] Urukalović, D., Briški, D., Terek, D.,

Cutvarić, M., Leasing: financiranje, oporezivanje, računovodstvo, pravo, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, 2003

- [8] Vunjak, N., Finansijski menadžment, Ekonomski fakultet, Subotica, 2001.